

LBRIS

We know
books

Costel Nedelcu

Doamne,
ai grijă de lălea

Editura Ink Story
Pucioasa, 2023

Prin anii '80 ai secolului trecut, Costin a fost nevoit să-și redacteze autobiografia pentru un dosar de înscriere la colocviul de admitere la doctorat. Până nu demult, știa că era vorba de un concurs, acum aflase că i se spunea colocviu. Nu interesa capacitatea candidatului, ci doar importanța temei propuse de el, pe care urma s-o dezvolte în cadrul lucrării doctorale. Se urmărea cât de atractivă ar fi fost tema pentru îndrumător. Cu alte cuvinte, capacitatea doctorandului putea fi ori bună, ori slabă, conta doar tema aleasă. Dacă aceasta era pe placul îndrumătorului, admiterea la doctorat era sigură.

Birocratismul începea însă odată cu înscrierea. Candidatului i se puneau în față multe formalități sâcâitoare, dacă nu descurajante. I se solicitau avize de la sindicat, de la instituția unde lucra, de la unitatea administrativă pe raza căreia se afla aceasta, caracterizări etc.

De ce atâta formalitate voalată, camuflată? Oare cine putea da un răspuns birocrăției?!

Costin s-a prezentat la biroul de cadre, avea o denumire mai extinsă, cam așa ceva: „Serviciul de Evidență Personală și...”, dar toată lumea se exprima direct: „ăăăia de la cadre” sau „ăia de la... caaadre”. Mă rog, fiecare accentua vorbele în funcție de aversiunea sa, de frica, lehamitea sau repulsia pe care i-o insufla acel birou cu funcționarii lui. Omul nostru nu știa prea bine ce atitudine să adopte la întâlnirea cu cei de la „cadre”,

dar, oricum, fusese prevenit că trebuie să fie atent să nu-i deranjeze, pentru că o impresie inoportună pentru ei ar putea aduce o inoportunitate pentru el!

El susținea că merge la biroul de cadre pentru că așa îl vedea, o cameră cu niște indivizi despre care se zvonea că știa totul despre tine, ori, cum am spune azi într-un limbaj mai modern, te bucurai din partea lor de o atentă „scanare”. În fond, erau și ei niște oameni, iar Costin era și el tot un om. A mers, așadar, să i se dea un model pentru a scrie documentul obligatoriu ce trebuia anexat la dosar. A bătut politicos la ușă, a deschis-o ușor și dintr-o privire a zărit cinci tovarăși care scriau, înfiți pe scaune, fiecare la masa lui. Doi au catadicsit să ridice ușor din sprâncene, un altul a continuat să scrie de zor, probabil avea termen expres de predare pentru lucrare, unul însă, brusc, încruntat, l-a fixat acru, preț de câteva secunde, nu prea încântat de cel ce intrase în încăpere pe neașteptate. Privirea lui rece l-a abandonat, dar l-a ațintit o altă față încrâncenată. Pentru o clipă, căci repede a devenit jovială și, ridicându-se de la masa de lucru, funcționarul l-a luat în primire.

– Care-i treaba, tovarășu’?

– Trebuie să-mi pregătesc dosarul de înscriere la colocviul de admitere la...

– Da, da, știi, păi, am afișat ce este de făcut.

– Da, dar n-am mai făcu... întocmit... niciodată o autobiografie, se împletici el în vorbă. Nu cumva aveți un model? Vă rog!

– Păi, e prima dată când îți faci o biografie? l-a întrebat zâmbind. Sau, poate, ți-au completat-o alții, apăsă funcționarul pe „completat-o”.

Vorba cu „completarea” nu i-a plăcut colegului acestuia, cel care ceva mai înainte îl fixase pe Costin cu privirea, dar care imediat îl și abandonase.

– Am mai... completat parcă, o singură dată, dar în anunțul dumneavoastră scrie că trebuie o autobiografie amănunțită.

– Ha, ce n-ai priceput tovarășu’? Scrie acolo, pe hârtie tot ce știi despre tine... Sau vrei să vezi cum ai putea ocoli ceva? îi spuse în glumă persoana ce sta în picioare în fața sa.

– Să scrii totul, tovarășu’, se amestecă individul cu fața cea prelungă și acră, ciupită de vărsat, cu nas roșu de bețiv și buze groase, băloase.

Îl privise tot timpul nepăsător, iar acum, dintr-odată, se trezise în el interesul pentru omul din fața lor.

– Tovarășe Levente, eu sunt... vedeți că ne trebuie materialul ăla și nu mai avem decât zece minute până când trebuie să-l duc sus, la șefu’, interveni cu o mină serioasă funcționarul care îl luase în primire pe Costin, oarecum deranjat că se amestecase colegul în treburile lui.

Acru, hâdul Levente pricepu; ar fi vrut să mai spună ceva, probabil o scuză, mai mult de teamă amestecată cu ceva mânie, nicidecum din politețe, deși fusese șifonat de vorba tăioasă a șefului său direct. Văzând mâna lui ridicată – ca și când ar fi vrut să spună „de-ajuns!” –, tăcu și-și văzu de treabă.

Observând acel gest cu mâna, Costin pricepuse imediat că omul care-i dăduse atenție și se conversa cu el era șeful. A început să prindă curaj și să se destindă puțin, observând că tovarășul din fața sa a redevenit zâmbitor.

– Cât de amănunțită? Un model...

Eram deprinși cu ideea de „model”, să nu greșim.

– Model, păi, modele căutam în viață la profesori, la specialiști, la conducători, laa... scrie și dumneata în așa fel încât să îți prezinți faptele bune, că în rest,

unde te-ai născut și cine te-a născut etc. sunt lucruri care nu mai țin de ceea ce ai făcut, ci de ce au întreprins alții, părinții, localitatea în care a trebuit să ți se declare nașterea, lucruri ce nu le poți schimba. Evident, te poți și lauda acolo, în autobiografie, dar nu înseamnă că trebuie s-o ții într-o laudă continuă, scrii adevărul, la pretenția de a deveni doctor în științe, n-ar trebui să ai fapte reprobabile sau, mă rog, considerate, zise rele. Fiind vorba de un colocviu de admitere la doctorat, scoate în relief munca profesională, înțelege dumneata ce vreau să spun.

Prinzând și mai mult curaj, Costin insistă:

– Îmi trebuie și acordul sindicatului.

– Ei, sper să fie mai mult formal. Ce, sindicatul te înscrie la doctorat? Te înscrii dumneata, cu acordul instituției, desigur. Nicio instituție însă nu poate să oprească pe cineva să se înscrie la un astfel de concurs. Ca de obicei, partea grea e că veți fi mulți pe un loc. Cam asta-i, succes!

Se așeză la locul lui, încruntat și preocupat de un material întins pe masa lui de lucru.

Costin a spus „Mulțumesc, bună ziua!”, s-a îndreptat spre ușă și, așa, în treacăt, a observat că insul cu fața ciupită de vărsat l-a urmărit până la ieșire, zâmbind ironic.

*

S-a reîntors în biroul lui de lucru și le-a povestit colegilor de serviciu întâlnirea cu Măriile Sale „cadre”.

– Ăla de spui tu că are fața acră, prelungă, ciupită de vărsat a fost mare pe la Regiune, dar în '69 a fost plantat aici, la noi, la „cadre”, îi preciză nea Mircea, colegul de birou aflat în pragul pensionării. A venit imediat după

război de undeva din Orient, s-a băgat în mișcarea politică nouă, de după 23 august '44. Pe timpul activității de propagandă pentru dictatura proletariatului, prin zonele miniere ale regiunii Hunedoara s-a împrietenit cu un tehnician în minerit, fiu de popă din Ardeal, ăla cu masa de lucru dinspre fereastră, înalt și încă și mai ciupit de vărsat decât Levente. Amândoi „au tăiat și-au spânzurat” pe la comitetul de partid al regiunii Hunedoara, s-au transferat apoi la Comitetul Regional București și acum trei ani au fost „vărsați” pe capul nostru, pe-aici. M-am intersectat cu ei pe la Regiune, continuă nea Mircea. Mă băgasem și eu în mișcare, dar „cadrele” de acolo au descoperit că tata fusese pe la liberali și, ușor-ușor, m-au abandonat pe la capitală. De acolo m-au dat afară exact, și din pură coincidență, în ziua în care a fost scos din guvern și fostul nostru ministru, firește, fiecare pentru motive diferite. Când am ieșit de la Primăria Capitalei, m-am gândit să trec pe la minister și să-l întreb pe ministru dacă pot să-mi găsesc un loc în meseria mea de bază. Când am ajuns la el în birou, nici n-am apucat să arunc o vorbă că mi-a și spus: „Zi repede... că îmi fac bagajele!”. „Păi, cum?” am întrebat eu. „Păi, uite așa, știi masa aia mare, ovală, de la guvern, că ai fost invitat și tu odată acolo – ca specialist – și de acolo împreună cu tine, ți-amintești, doar, că am mers la tovarășul prim, Dumnezeu să-l ierte. Hei, eu vedeam că, de la ședință la ședință în guvern, scaunul meu era din ce în ce mai aproape de ușă, până m-am pomenit afară. Așa că ne căutam amândoi de lucru, noroc de faptul că am ținut legătura cu învățământul și cred că tovarășa ministru va face ceva.” Până la urmă, a făcut tovarășa ministru, povesti mai departe nea Mircea. L-a transferat de la catedra din provincie la o catedră din capitală, ceea ce pe linie de învățământ era

un salt, pe linie politico-administrativă devenise un simplu membru de partid și cu tinichea de coadă. Îi era greu în învățământ, s-a acomodat greu de la înălțimea lui de ministru. Nașul său de botez fusese Petru Groza și a intrat ca student pe listele de continuare a studiilor la Leningrad. Venit proaspăt doctor inginer din URSS, la nici treizeci de ani a fost pus adjunct de ministru, apoi, în trei ani, a devenit ministru plin. Eu am revenit la munca de teren – de unde plecasem inițial – și aștia de la noi, de la „cadre” au propus să lucrez în Apuseni. Acolo cercetase, păzit oarecum, ca pușcăriaș, un alt fost ministru, ministrul nostru din timpul războiului, condamnat la patru ani pentru înaltă trădare, în coada cozii lotului Antoneștilor. El putea să rămână în străinătate din septembrie '44, când, la graniță, un grănicer i-a zis că ar fi bine să nu revină în țară, dar el a spus că nu are de ce să se teamă, că n-a fost decât un specialist; are studii și cărți scrise, e cunoscut în străinătate ca un profesionist, n-a făcut rău țării lui și vrea să trăiască și să moară doar în patria lui, indiferent de ce i se va întâmpla. Dacă îl omorau, aveau datoria să-l și îngroape și l-ar fi îngropat în țărâna neamului său. A fost, este și va fi un nume în meseria sa, chiar dacă n-avusese titluri pompoase. Că așa este în viață, unii trag la muncă, alții, la titluri.

Costin își aduse aminte că, pe când era student, avea aproape zilnic discuții pe diverse teme studentești, și altele, cu niște asistenți și șefi de lucrări în biroul lor cu fereastra spre ceasul din piață, îl cunoscuse și el pe „Moșu”, cum se autointitula fostul ministru al minelor din timpul războiului. Își spunea Moșu' ca să arate că până la urmă își petrece bătrânețea în țara lui și va muri în ea chiar dacă a trebuit să stea, oarecum, în temniță.

Oarecum, pentru că a face cercetare în meseria lui, fără muncă în teren, nu se putea. „Așa că măcar respiram aer de munte, umblam zilnic în natură câțiva kilometri. În pușcărie aveam un birou doar pentru mine, dată fiind și importanța informațiilor din cercetare. Seara, mă retrăgeam ca într-o chilie mănăstirească, singur în celula mea – ca prevedere, spre a nu putea divulga cuiva ceva secrete, în primul rând”, le vorbea fostul ministru convingător, ca un învingător. „Ce a fost, a fost”, mai spunea el, „Dumnezeu m-a iubit și m-a salvat, bine că mi-au lăsat în pace familia, băiatul a apucat-o pe urmele mele, iar eu mă mai bucur și de faptul că pot să stau de vorbă cu voi, tineri în meserie, și că mă primiți pe-aci”, mai spunea savantul, de parcă ar fi fost la fel de tânăr ca ei.

Celălalt ministru, de după instalarea regimului comunist în România, cu studii la Leningrad, Voloșan, îi fusese profesor lui Costin în anii al IV-lea și al V-lea și îl invita deseori la discuții despre școală, despre familie, despre întâmplări din fosta lui activitate de demnitar, în cabinetul său de la Universitate, dotat ca la minister. Costin îi relatase, într-o discuție, de faptul că era ceva anormal ce se întâmpla cu un student, care, chiar cu nota 4 la Mecanică, ieșea cu media generală 9,54 la sfârșitul anului de studiu, pe locul al II-lea din seria sa. Dacă ar fi fost trecut chiar și cu nota 5 la acea disciplină, ar fi devenit premiantul seriei, pe locul I. Din fericire, studentul acela, în toamnă, la restanță, a reușit și a trecut în anul următor de studii. „În '46, aveam și eu o dificultate la o disciplină și nu cred că profesorul acela m-ar fi trecut, poate la restanța din toamnă. Mi-era frică! Am plecat să continui studiile la Leningrad și astfel am scăpat. M-am reîntors după nouă ani, doctor în materie. Viața te poate duce repede în sus, dar tot așa

de rapid te duce și la vale. Când eram ministru, nici nu mă sculam bine de pe scaun și mă suiam în mașină, pentru a pleca în câte un colț al țării, că se și știa că voi ajunge acolo. Mă așteptau cu onoruri. Când nu mai eram ministru, în trecere fiind prin Petroșani, am dat să intru până la Centrala Huilei. Același portar, care înainte lua poziția de drepti cum mă vedea, acum nu mi-a mai dat voie să intru în instituție, Costine!”, i-a spus Voloșan.

- Zi-mi de Apuseni, nea Mirceo. Începuseși...

- M-am despărțit de fostul amic, Voloșan, ministru ridicat în rang de comuniști și apoi dat jos de aceiași care-l promovaseră. Am fost trimis în teren, în Apuseni, ca să dau tot de un fost ministru al activității noastre, „Moșu”, cel rugat de liberali și Antonescu să facă parte din guvern pe timpul războiului, ca specialist, surghiunit apoi de bolșevici. Ce mai, mă plimbam printre miniștri, grăi și râse cu poftă, nea Mircea. M-am dus acolo, în Apuseni, și cum la tinerețe faci prostii cu duiumul, am plecat în teren fără să țin cont că distanța dintre colonia unde eram cazat și punctul meu de observare și probare în teren era destul de mare, cam de cincisprezece kilometri. Zi de iulie, lungă, însorită; am plecat dimineață devreme, echipat cu carnetul de teren, busolă, ciocan pentru prelevat probe din stâncă și cu o valijoară de tablă, cu lăcățel. Era ca o servietă, dar nu din piele, ci din fier. În ea păstram cu sfințenie hărțile la scară mare ale zonei. Dormeam cu valijoara asta de fier la cap, închis pe dinăuntru în cameră. Pe teren nu o lăsam din mână nici când luam probe, pentru că pe fiecare hartă era consemnat *SECRET*. Am ajuns la locul meu de observare, mi-am făcut o schiță, o descriere, am luat probe, am băut cu năduf apă din

izvoare, m-am oprit ceva minute prin zmeuriș, apoi am apucat un bot de deal în coborâre, pentru a scurta din drumul înapoi spre baracă, privind splendoarea aceea din fața mea, de livezi de pruni în pâng și cireși copti, și nu m-am putut abține să gust din cireșe, de poftă, nu de foame. Cât vedeai cu ochii, numai livezi. Era trecut de cinci după-amiază, mergeam pe cărare prin livada de cireși, cu rucsacul plin de probe, satisfăcut de izbânda mea; deodată, a început să se simtă un aer răcoros și din spatele meu înainta cu grabă un nor atât de negru, că m-am speriat și am luat-o la fugă, dar degeaba, în câteva clipe era deja peste mine și bubuia ca artileria în război, vărsând apă și foc peste deal. Firește, și peste singuraticul de mine. De spaimă, am aruncat ciocanul, busola și cureaua de la pantaloni; carnetul l-am vârat sub maiou, în sân, așa cum, firește, ar fi procedat orice om, dar n-am realizat că port ca un animal dresat valijoara de metal cu hărțile. Valijoara făcea parte din trupul meu deja, eram conectați și atât de obișnuiți unul cu altul, încât devenise firesc să fie în permanență cu mine. Spaima de a o pierde era mai mare decât frica pe care ar fi trebuit să o am de tunete și fulgere, știind că valijoara este din metal. În timp ce, disperat, alergam spre un pârâiaș, pârându-mi-se că era un loc mai luminos, un fulger a despicat un cireș mare și a luat foc în fața mea. Îngrozit, mi-am deviat direcția și am revenit pe botul de deal, am auzit un tunet și, înspăimântat, m-am aruncat sub un cireș din apropiere, deși aș fi vrut să ajung sub un fag dinspre pârâiaș. Nu mai știam ce cărări, ce adăposturi salvatoare să mai caut, să mă apăr de grindina ce lovea cu o mulțime de ghiulele; eram ca un animal hăituit de o fiară aflată la doi pași de pradă. Mă aruncasem sau am fost aruncat sub acel cireș mic, nu îmi mai amintesc nimic, decât

îmaginea lui. M-am trezit în spital la Zlatna, în haine care nu erau ale mele. Erau pijamale albastre, pe care infirmiera mi le pusese la repezeală; atât de mari, încât, când m-au văzut în picioare, lângă pat, sprijinit de un doctor, bolnavii din salon au început să râdă, spunând că parcă aș fi Chaplin. După un somn lung, încă mă simțeam ca într-un coșmar, pentru că nu realizam ce este cu mine acolo. Când doctorul a observat că îmi mai revenisem, mi-a spus: „A fost un trăsnet puternic, a fost făcut scrum un fag de lângă livada cu pruni de pe dealul Fetei, unde este și aceea cu cireși și unde te-au găsit flăcăii ăia doi, trântit la pământ și inconștient. Dumneavoastră, domnule inginer, ați avut chiar noroc, v-a atins trăsnetul, v-ați pierdut cunoștința, dar Dumnezeu a vrut să ajungeți doar la spital!”. Acel „doar la spital” a venit ca un nou trăsnet; respiram între sentimentul de groază pentru ceea ce ar fi putut să se întâmple și fericirea că Dumnezeu avusese grijă de mine totuși, alegând fagul pentru moarte și pe mine pentru viață. Doctorul m-a strâns de umărul drept și mi-a mai spus că de acum sunt ca înainte, fără nicio traumă. Într-adevăr, puteam să merg, înțelegeam ce mi se spune, vorbeam, auzeam, vedeam bine, simțeam că mi-era foame, ceea ce mă făcea să am încredere în spusele medicului și, după ce realizasem că sunt salvat și bine, a reînviat și sentimentul responsabilității la datorie. Servieta de metal? Era în patul meu. Doctorul se îndreptase spre alt salon și nu făcuse prea mulți pași, când se trezi strigat de mine: „Domn' doctor, rugați pe cineva să anunțe la mine la serviciu întâmplarea, vă rog!”. „Măine pe la prânz, acum deja e aproape seară”, îmi răspunse doctorul. „De ce nu mâine dimineață?” insistai eu. „Dimineață avem raportul de gardă, apoi mergem repede la cazurile grave. Pe la prânz, suntem

ceva mai liberi, asistenta-șefă va contacta instituția dumneavoastră, lucru care nu-i ușor, pentru că, până prinde centralista fir cu Bucureștiul la «manivela» noastră, e chinul de pe lume, bașca dacă te înțelegi cu ceilalți de la capătul firului. Adeseori, trebuie să ții să te audă cei de la județ, de la Alba, darămite cei de la București; noi suntem aici în fundul pământului, domnule inginer”. Avea dreptate doctorul, s-a cărat atâta aur timp de două mii de ani pe drumurile astea, a îmbogățit atâtea stăpâniri, dar localnicii n-aveau o șosea ca lumea sau o linie telefonică în stare de a-i face să se simtă cât de cât conectați la lume. „Atunci rugați pe cineva care pleacă spre casă și în drumul lui să se oprească la poștă, să dea o telegramă”, insistai eu. „Da, e o idee bună, se face”, aprobă doctorul. M-am uitat în portofel, aveam câțiva leuți din salariul ce trebuia să acopere mai întâi achitarea tuturor ratelor pentru casă, radio, televizor, mobilă, perdele, frigider cumpărat cu ajutorul unei pile direct din fabrica de la Găești. Am numărat, nu aveam prea mulți, trebuia să scriu o telegramă scurtă. Mi-ar fi fost jenă să completeze cineva cu lovele din buzunarul său o frază prea lungă, iar eu să nu o pot acoperi financiar și să-i spun apoi omului ce mi-ar fi făcut acel serviciu că nu am suficienți bani. Așa că am ales o formulă scurtă pentru telegramă: „Sunt trăsniți la Zlatna”, semnat Mircea. Cu textul acela, la rugămintea doctorului, șoferul directorului de spital s-a dus și a pus telegrama la oficiul poștal din centru. Evident, telegrama a ajuns laăștia de la cadre și n-au mai dat-o conducerii pentru informare, șeful cadrelor nu era în instituție, iar ăia doi ciupiți de vărsat au conchis: „Știm noi că ăla e trăsniți!”. Eu toată viața m-am exprimat direct, corect, în logica mea, chiar critic la orice analiză, și în felul acesta devenisem indezirabil.